

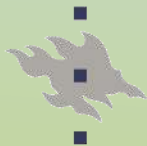
Maan kasvukunnon vaikutus kasvuun ja ravinteiden ottoon maitotilan nurmiviljelyssä

Jukka Rajala

Erikoissuunnittelija

Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

13.3.2012

HELSINGIN YLIOPISTO

Ruralia-instituutti

Esityksen sisältö

- Mitä on maan kasvukunto - esimerkkejä
- Hyvärakenteisen maan ominaisuuksia
- Hyvän kasvukunnon merkitys
  - Läpäisevyys
  - Palkokasvien menestyminen
  - Ravinteiden hyväksikäyttö
- Kasvukunto, viljelykierto ja ravinnetalous
- Kasvukunto -yhteenveto

LuomuTIETOverkko-hanke

- LuomuTIETOverkko-hanke 2009-2012

Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, Mikkeli

- Lyhytkurssimalleja viljelijäkoulutukseen
- Monimuotoisia oppimateriaaleja
- Verkkopalvelut
- Uusia toimintamalleja

www.luomu.fi/tietoverkko

Heinäkasvinurmi

Maan kasvukunto?

Kuva: Jukka Rajala

Apilanurmi

Maan kasvukunto?

Kuva: Jukka Rajala

Näyte 1, Säilörehunurmi

2. v. sr.nurmi
Timotei-Nurminata-Ruokonata

Mikä on maan
kasvukunto?

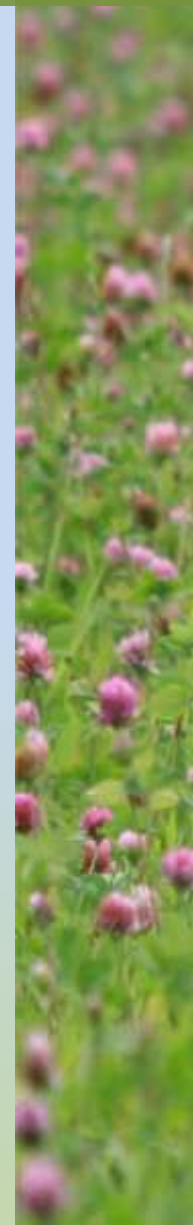
HtMr, vähäkivinen, multava
www.luomu.fi/tietoverkko/maan-tarkastelu-paljastaa-kasvukunnon/

Kuva: Rajala ja Ellä

Näyte 1, Maan rakenne -yleiskuva

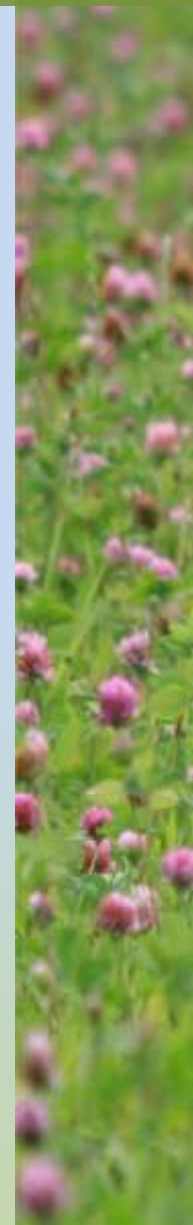
Kuva: Rajala ja Ellä

Näyte 1, Kerroksellisuus

Näyte 1, Juuristo

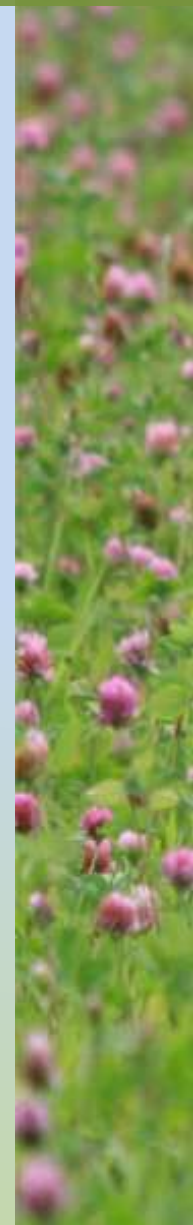
Näyte 1, Biologinen aktiivisuus

Lieroja vähän –
löytyi vain yksi

2 v vanhoja olkia
lähes lahoamatta

=> Biologinen aktiivisuus heikkoa

Kuva: Rajala ja Ellä

Näyte 2, Säilörehunurmi

Heikompikasvuinen lohkonosa
alavammassa metsänreunassa

2. v. sr.nurmi
Timotei-Nurminata-Ruokonata

Mikä on maan
kasvukunto?

Kuva: Rajala ja Ellä

Näyte 2, Rakenne

Kuva: Rajala ja Ellä

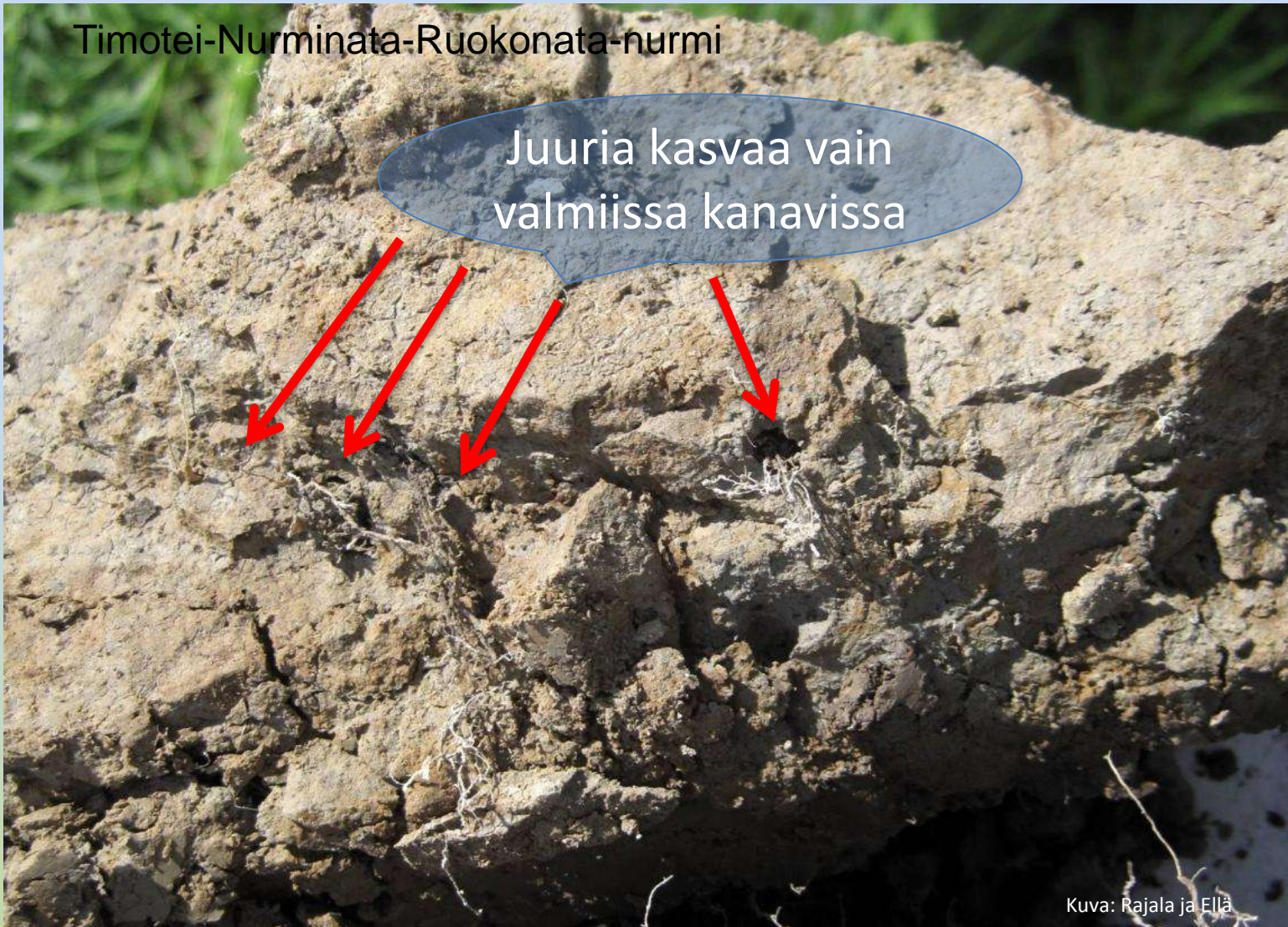
Näyte 2, Pohjamaa

Näyte 2, Juuriston kasvu pohjamaassa

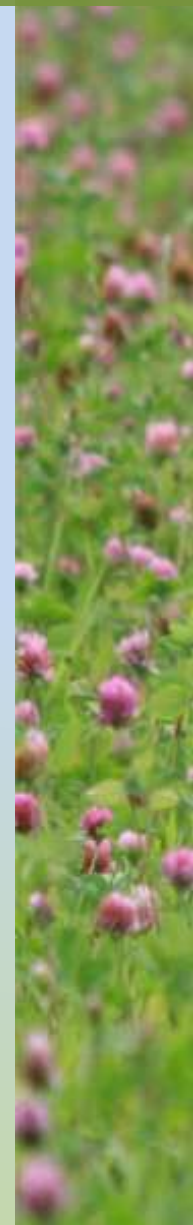
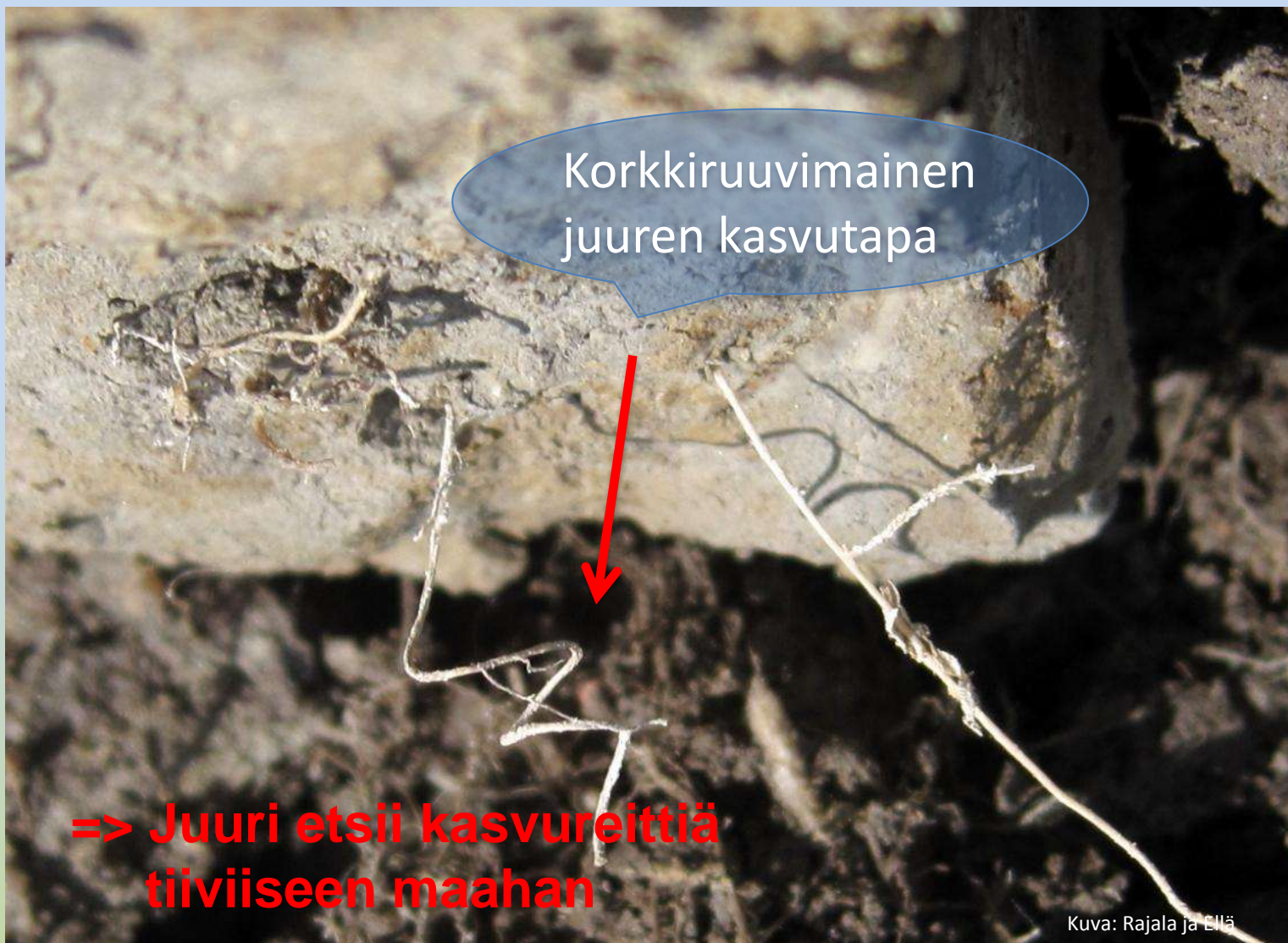
Timotei-Nurminata-Ruokonata-nurmi

Juuria kasvaa vain
valmiissa kanavissa

Kuva: Rajala ja Ellä

Näyte 2, Juuriston kasvutapa

Näyte 4, Säilörehunurmi

Nurmi 3
Timotei-Nurminata-Ruokonata
Huono kasvu

Mikä on maan kasvukunto?

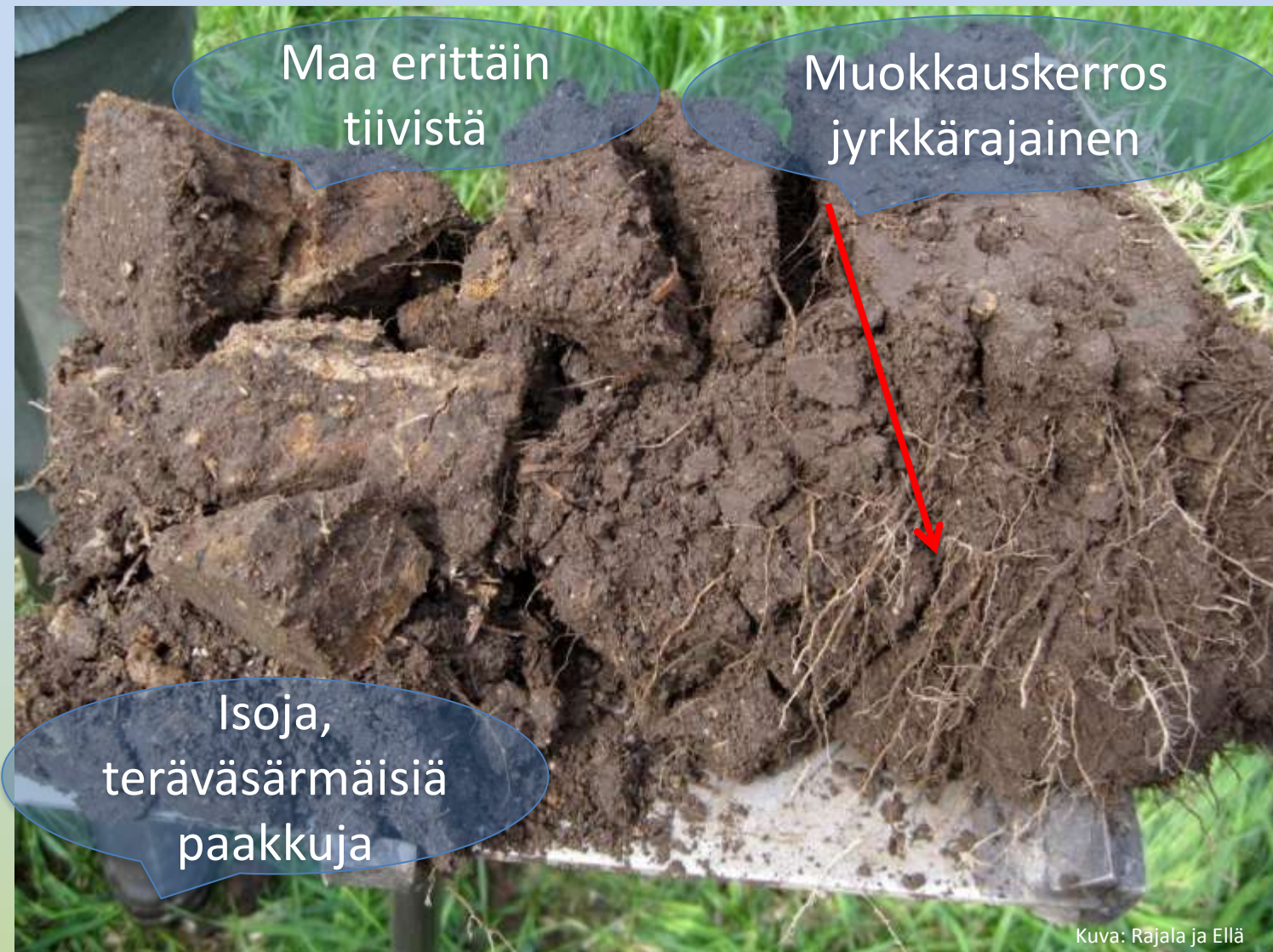
HtMr, runsasmultainen

Kuva: Rajala ja Ellä

Näyte 4, Rakenne 1/2

Näyte 4, Rakenne 2/2

Kuva: Rajala ja Ellä

Näyte 4, Biologinen aktiivisuus

Hyvärakenteisen maan ominaisuuksia

Hyvärakenteisen maa – pintakerros

- Pintakerros kestää sateen liettymättä
  - kestävä mururakenne
- Vesi imeytyy hyvin maan sisään
  - ei lammikoita eikä pintavirtailua

Kuvat: Jukka Rajala

Hyvärakenteisen maan ominaisuuksia – ruokamultakerros

- Murustunut valtaosin pyöreiksi, huokoisiksi muruiksi (koko 2 - 7 mm)
- Kokkareet pyöreähköjä, helposti murenevia
- Löyhä rakenne
- Yläkuva: hyvä rakenne
- Alakuva: huono rakenne

Kuvat: Jukka Rajala

Mururakenne - Pyöreä muru

- Pyöreä muru on huokoinen, pyöreähkö ja vettä kestävä = aito muru
- Biologisen toiminnan tuotos
  - => veden ja ravinteiden varastoituminen runsasta
  - =>juurilla ja pieneliöstöllä hyvät olosuhteet

Kuva: Andrea Beste

Mururakenne - Kulmikas muru

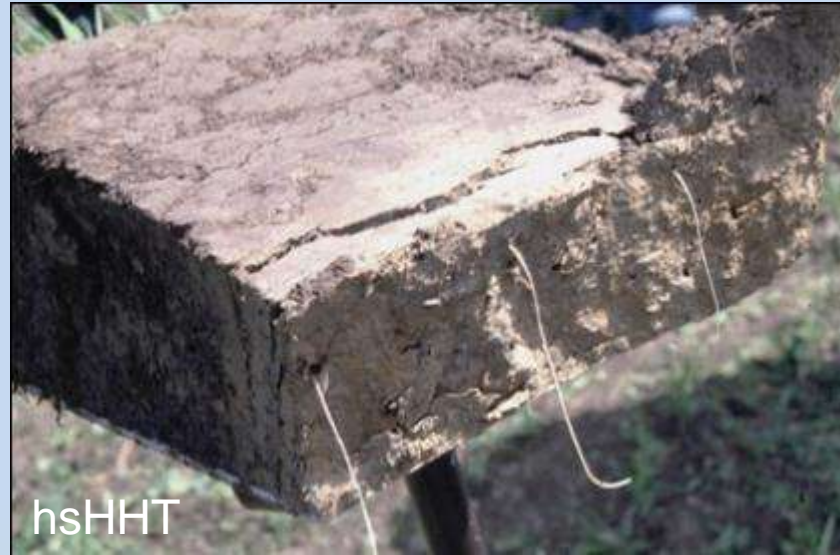
- Kulmikas muru on tiivis, teräväsärmäinen ja ”sepelimäinen”
- Syntynyt muokkauksen ja/tai roudan vaikutuksesta
  - => veden ja ravinteiden varastoituminen vähäistä
  - => juurilla ja pieneliöstöllä heikot olosuhteet

Kuva: Andrea Beste

Hyvärakenteisen maan ominaisuuksia – pohjamaa

- Runsaasti pysty-suuntaisia, jatkuvia liero- ja juurikanavia sekä halkeamia
  - sadevesi imeytyy nopeasti salaojiin
  - juurilla helppoja kasvureittejä
- Hyvä kaasujen vaihto
- Yläkuva: hyvä rakenne – kanavat
- Alakuva: huono rakenne

Kuvat: Jukka Rajala

Maan biologiset ominaisuudet

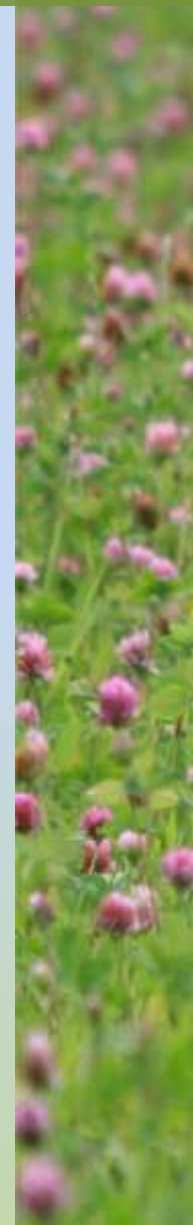

Aktiivinen pieneliötoiminta

Kuvat: Jukka Rajala

Hyvä juuriston kasvu ja toiminta

Maan kasvukunto – osa-alueet

Biologiset tekijät

- juuret
- juurieritteet
- pieneliöt
- eloperäinen aine

Fysikaaliset tekijät

- maalaji
- rakenne
- muruisuus
- ilmavuus
- vesitalous

Kemialliset tekijät

- happamuus
- ravinteet
- ravinteiden varastointikyky
- suolapitoisuus

Maan kasvukunnon merkitys

- = Maan kyky tuottaa satoa
- Mutta millä panoksilla?

Kaura

Maan kasvukunto?

Luomu
AS
Ei vuotuislannoitusta

Kuva: Jukka Rajala

Kasvu ja maan kasvukunto 4/4

- Sama lannoitus → suuret satoerot
- Lohko ei ollut riittävän kuiva kylvötöiden aiheuttamalle rasitukselle, jotta koko lohkolta saataisiin hyvä sato
- Tasausäestys 1 x, äestys 1 x, kylvö – kevyellä kalustolla

Ero maan rakenteessa → satoero

Kuvat: Jukka Rajala

Kuivatus/läpäisevyys

Vesi seisoo pellolla keväällä
-Entä kesällä?

Tavanomainen viljely
KHt

Vesi seisoo pellolla
- puinnin jälkeen

Tavanomainen viljely
AS

Kuvat: Jukka Rajala

Nurmen kasvu ja maan kasvukunto

Apilan säilyminen?

Tasaisella lohkolla 2. v. seosnurmesta
apila on hävinnyt painanteista
HtS

Kuva: Jukka Rajala

Apilanurmen kasvu ja maan kasvukunto

Apilan menestyminen?

Apilaseosnurmi 2. v.
1. sato korjattu heinäkuun alussa
hsS

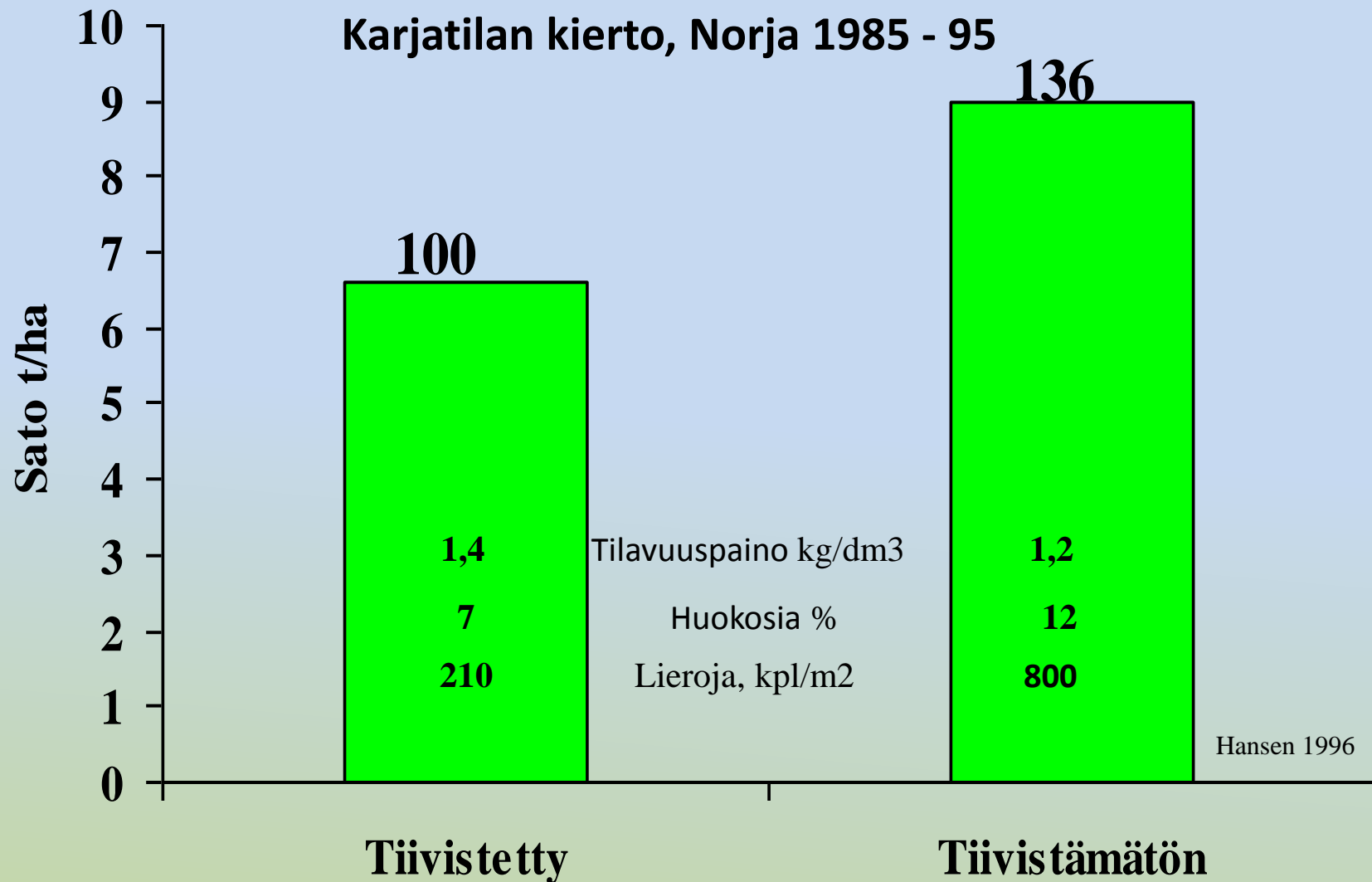
Kuva: Jukka Rajala

Elokuussa

Raiteissa sadonmenetyks noin 50 %
Vaikuttaa myös seuraavien vuosien satoihin
=> Maan rakenne keskeinen palkokasvinurmien viljelyssä

Karjatiljan kierto ja nurmen sato

Maan tiivistyminen ja nurmen sato

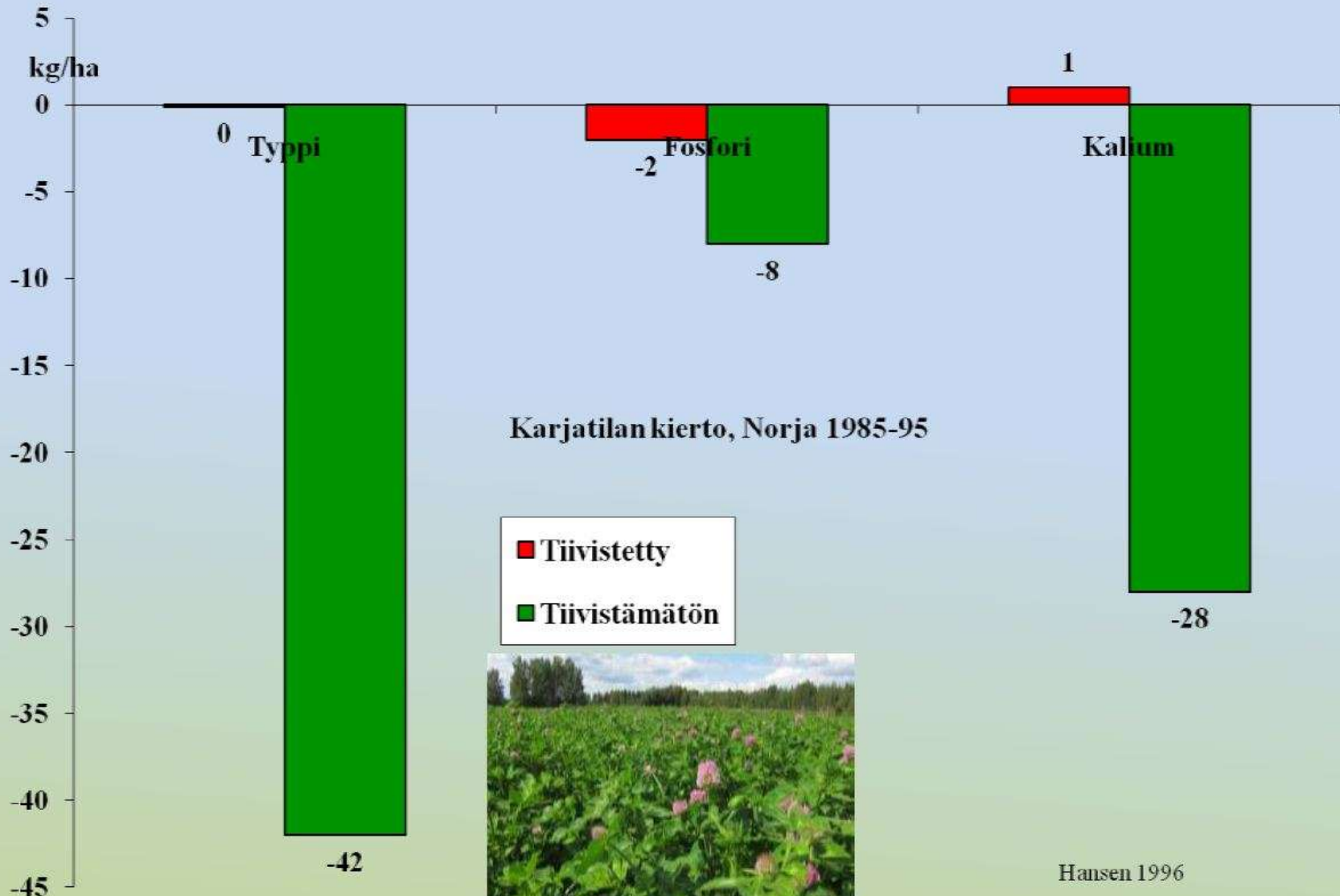
Karjatilan kierto, Norja 1985-95

- Lannoitustasot; 90, 130, 180 kg N/ha
- Lietelanta laimennettuna, ilmastettuna, separoituna, NPK
- Nurmiensadot eri lannoitustasoilla 6,2, 6,8 ja 7,0 t ka/ha
- Tiivistämättömällä maalla sadonlisäys km +36 %
  - Märkänä vuonna sadonlisäys +52 %
- Lannoituksen lisäys -> palkokasvien osuus 43 % -> 20 %
- Lietelannan ilmastus hyödyllisempi tiivistetyillä kuin tiivistämättömillä ruuduilla
- Käsittelemätön liete hävitti lierojen massan 1/3 :aan
- Suurilla lietemäärillä ja tiivistetyillä mailla vähennys suurin
- Selvin ero v. 1988 80 -> 10 g/m²
- =>Tiivistyminen tärkeämpi kuin lannoitustaso ja lannan käsittelymenetelmä

Maan tiivistyminen ja ravinnetase

Karjatiljan kierto, Norja 1985-95

Rajala J. Maan kasvukunto maitotilalla

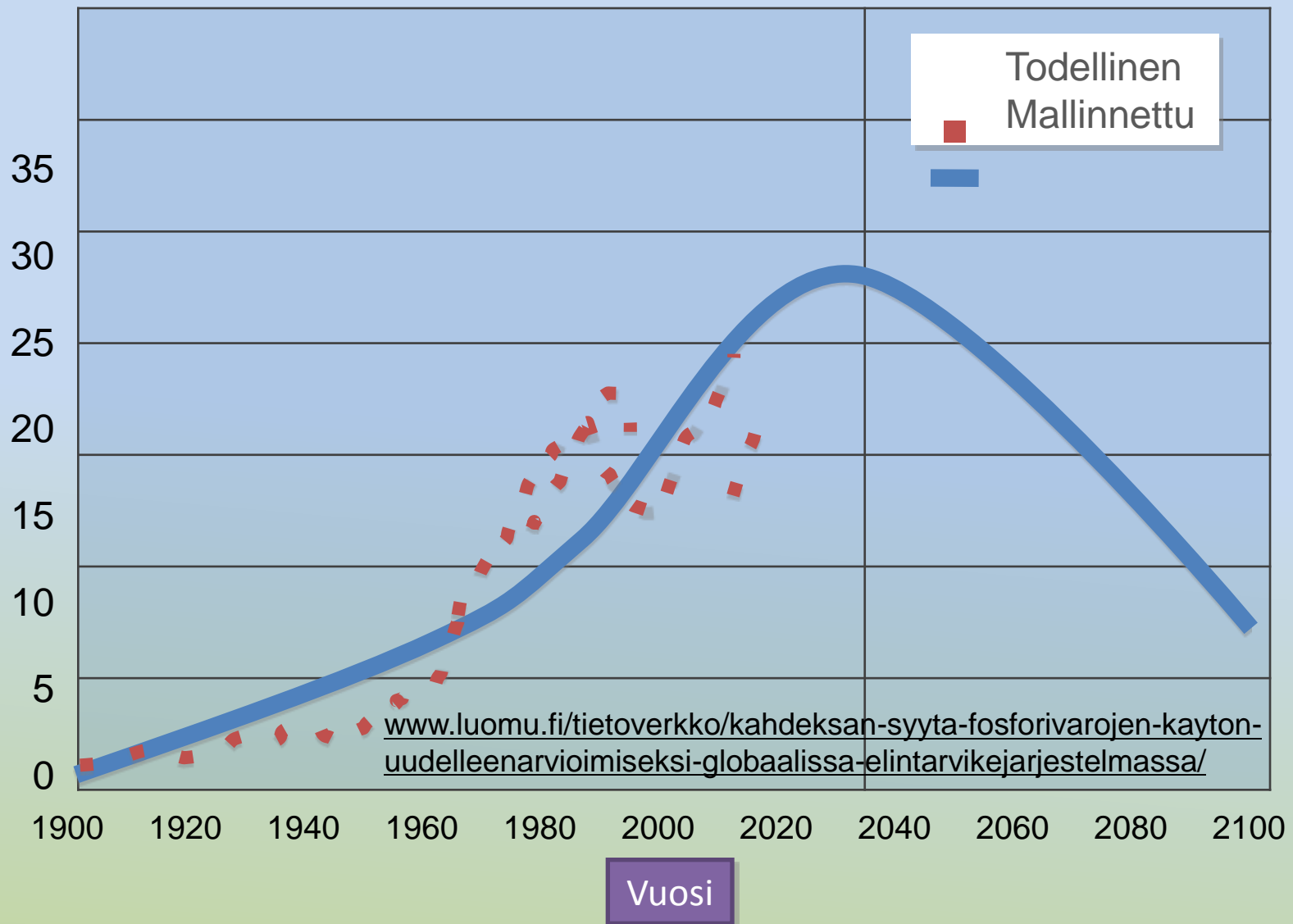
Fosforihuollon kestävyys?

- Saatavuus pitemmällä tähtäimellä?
- Hintakehitys?

Fosforin tuotannon huippu

Fosforin tuotanto milj. t/v

Tulevaisuuden fosforihuolto

- Fosforin ostoja vähennettävä
- Fosforin kierrätystä tehostettava
  - Lannan fosforin hyväksikäyttöä tehostettava
  - Maaperän fosforin hyväksikäyttöä tehostettava
- => Maan hyvä rakenne on avain kestävään fosforihuoltoon
- Hyvä rakenne => Vaihtuva P saa olla yhtä viljavuusluokkaa alempi

Eloperäisten lannoitteiden hyväksikäyttö

- Toimivat kasvien ravinteiden lähteenä
- Parantavat maan fysikaalisia ja kemiallisia viljelyominaisuuksia
- Vilkastuttavat maan pieneliötoimintaa ja tervehdyttävät maata
- Ovat uusiutuvia ja kierrätettäviä

Kuva: Jukka Rajala

Vierekkäisten lohkojen vertailua

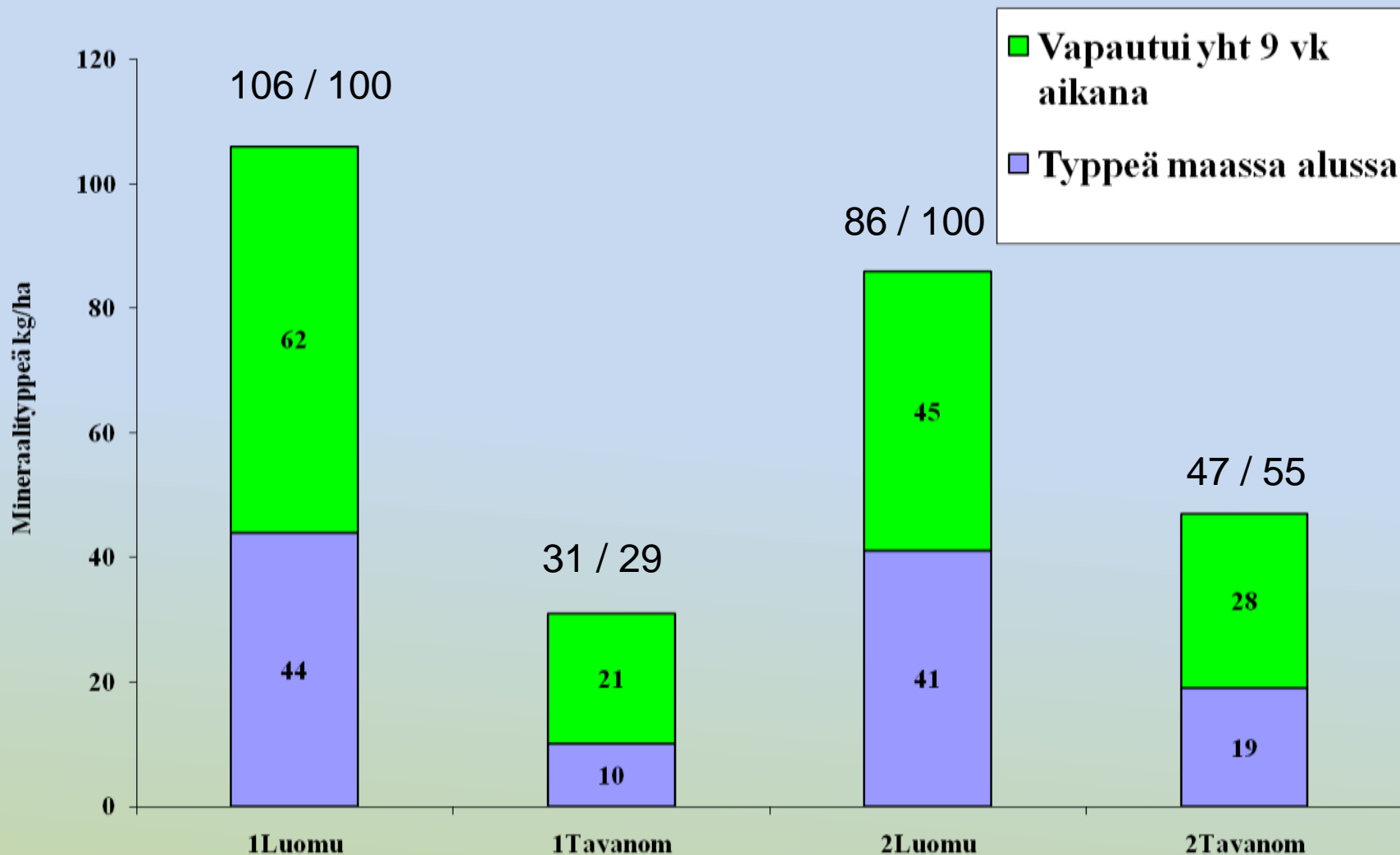
- Kynnös, kuvattu lokakuun alussa

- Viereinen lohko
- Rukiin oras, kuvattu lokakuun alussa

=> Mikä on eloperäisten lannoitteiden lannoitusvaikutus?

Viherlannoituksesta vapautuvan typen määrä

-Lohkoparien vertailua

=> Maan biologinen kasvukunto tärkeä osa kasvukuntoa

Esala ym 2002 HY/Mli Rajala 2005

Kasvukunto ja ravinnehuolto

- Maan hyvä fysikaalinen, kemiallinen ja biologinen kasvukunto vähentää tilan ulkopuolisten ravinteiden oston tarvetta
- Palkokasvien menestyminen/Biologisen typensidonnan hyväksikäyttö tehostuu
- Eloperäisten lannoitteiden hyväksikäyttö paranee
- Maan ravinnevarojen hyväksikäyttö paranee
- Fosforin hyväksikäyttö paranee

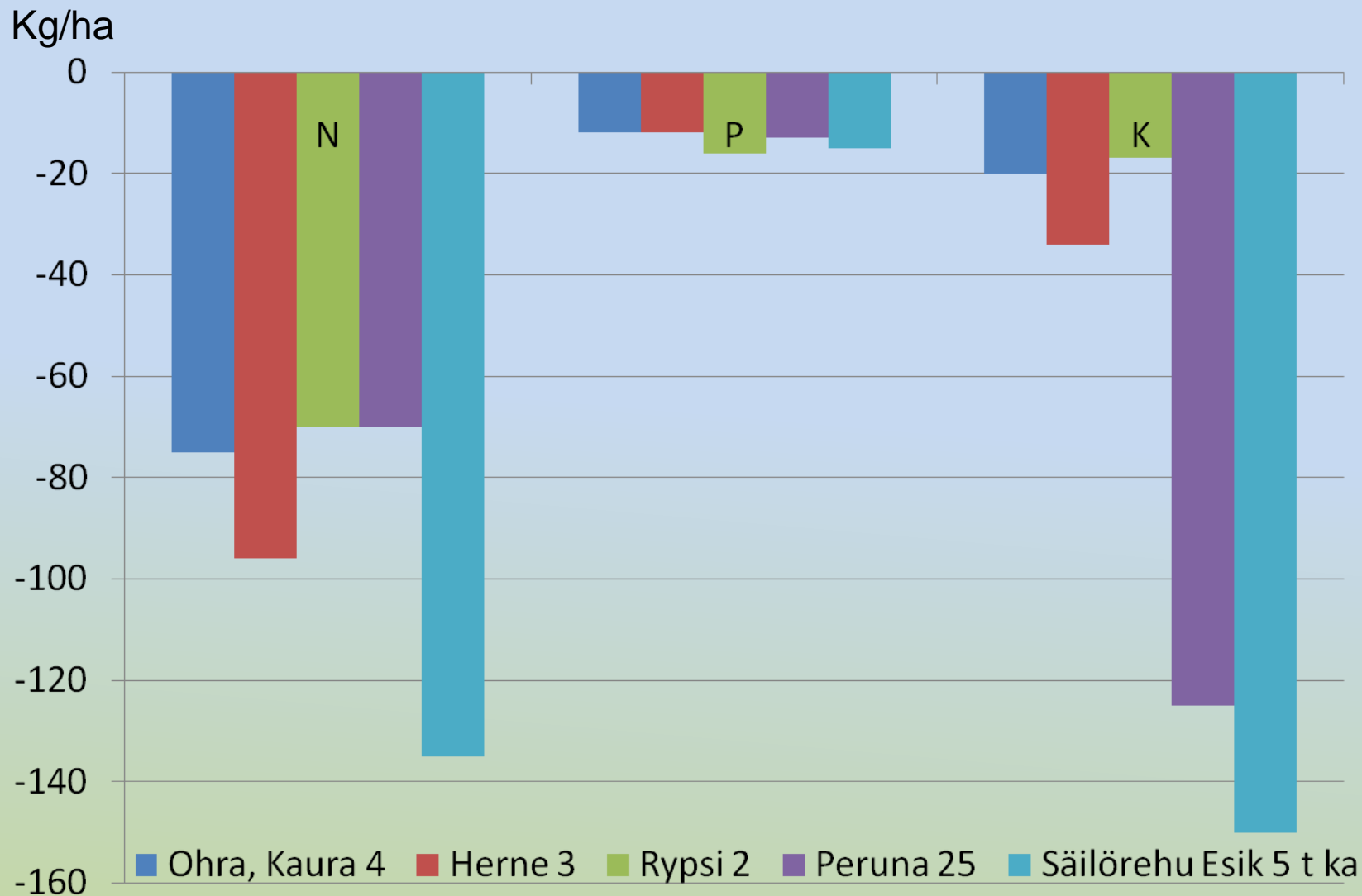

Viljelykierto ja ravinnetalous

- Viljelykierron kokoonpanolla suuri merkitys kierron ravinnetalouteen
  - ravinnetase
  - typpihuolto
  - ravinneomavaraisuus
  - maan ravinnevarojen hyväksikäyttö
  - ravinteiden hävikit ympäristöön

Ravinteiden poistuma eri kasveilla

Viljelykierto ja ravinnehuolto

Viljelykierrossa kasvit voivat saada ravinteita

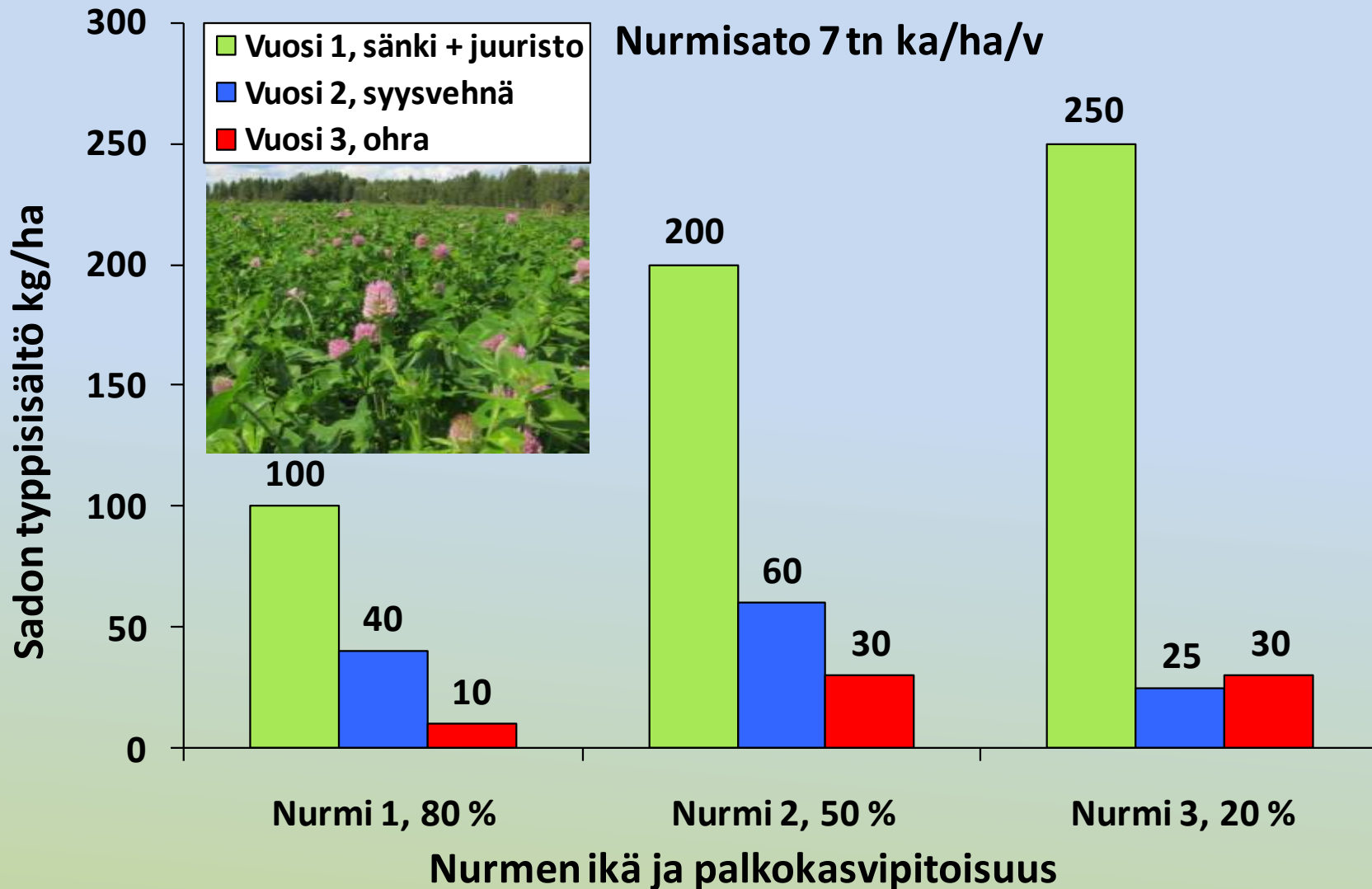
- Biologisen typensidonnan avulla ilmasta
- Esikasvivaikutuksena
  - 1. v. esikasvivaikutus
  - 2. v. esikasvivaikutus
- Viljelykiertovaikutuksena
  - viljelykierron pitkäaikaisvaikutus, ”vanhaa voimaa”

Kuva: Jukka Rajala

Juurinystyröitä

Nurmen esikasvivaikutus kg N/ha/v

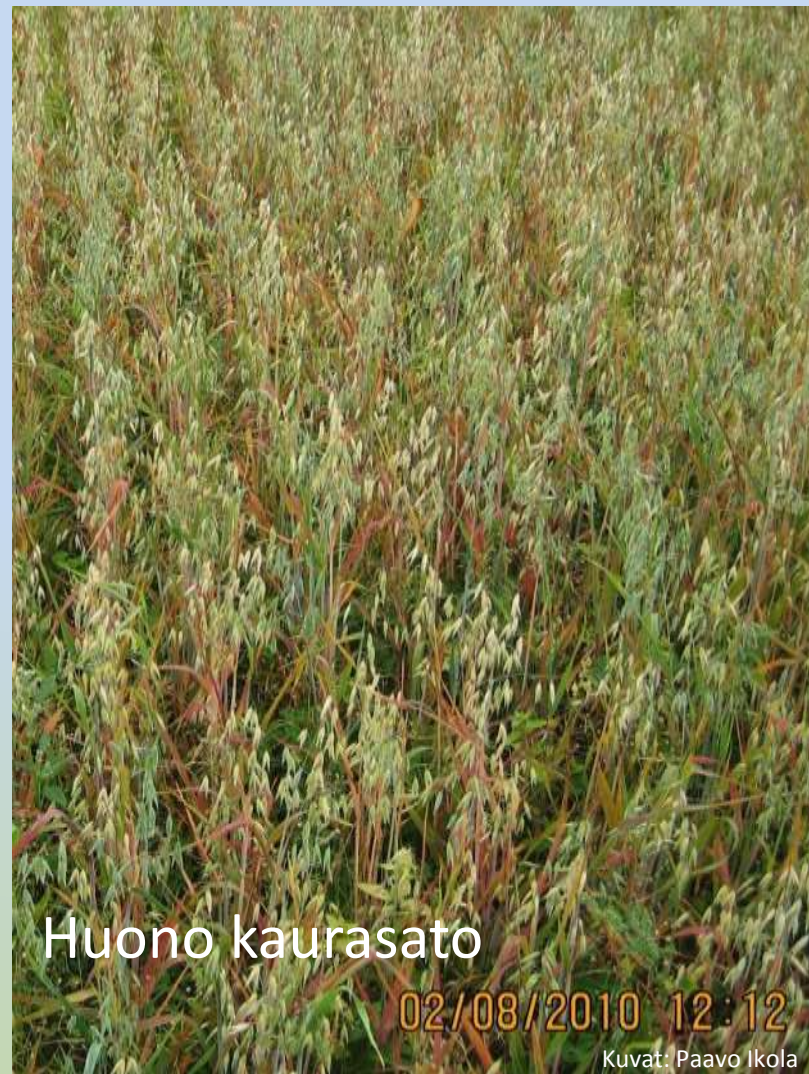
Maasta vapautuvan typen määrän riippuvuus maan multavuudesta

	Maan multavuus % ja typpipitoisuus kg/ha					
	4	6 ← 8	10	12	%	
	4.400	6.600	8.800	1.1000	13.200	kg N/ha
Typestä vapautuu %/v						
1,0	44	66	88	110	132	
0,8	35	53	70	88	106	
0,6	26	40	? 53	66	79	
0,4	18	26	35	44	53	

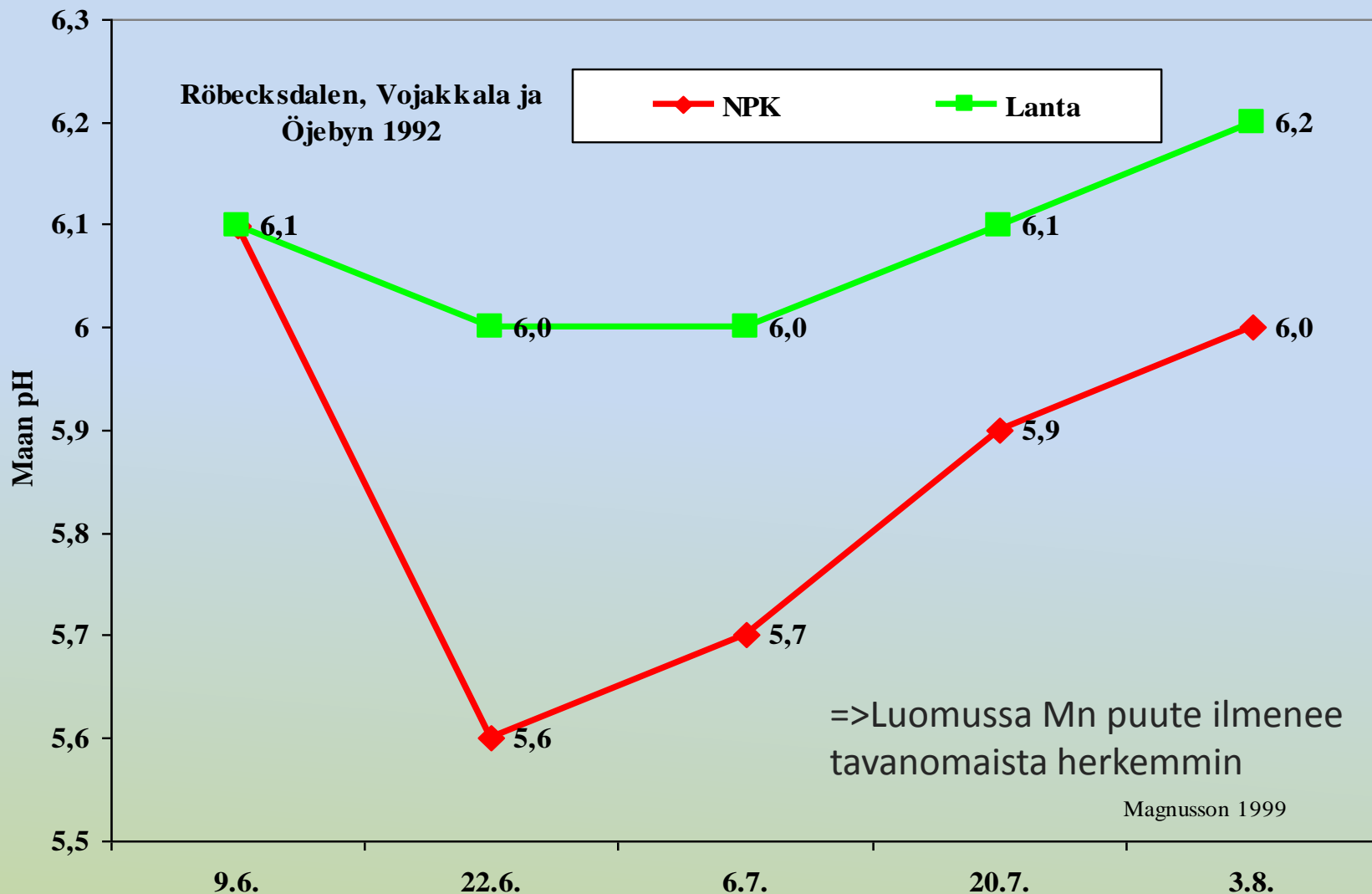
Lähde: Rajala 2005

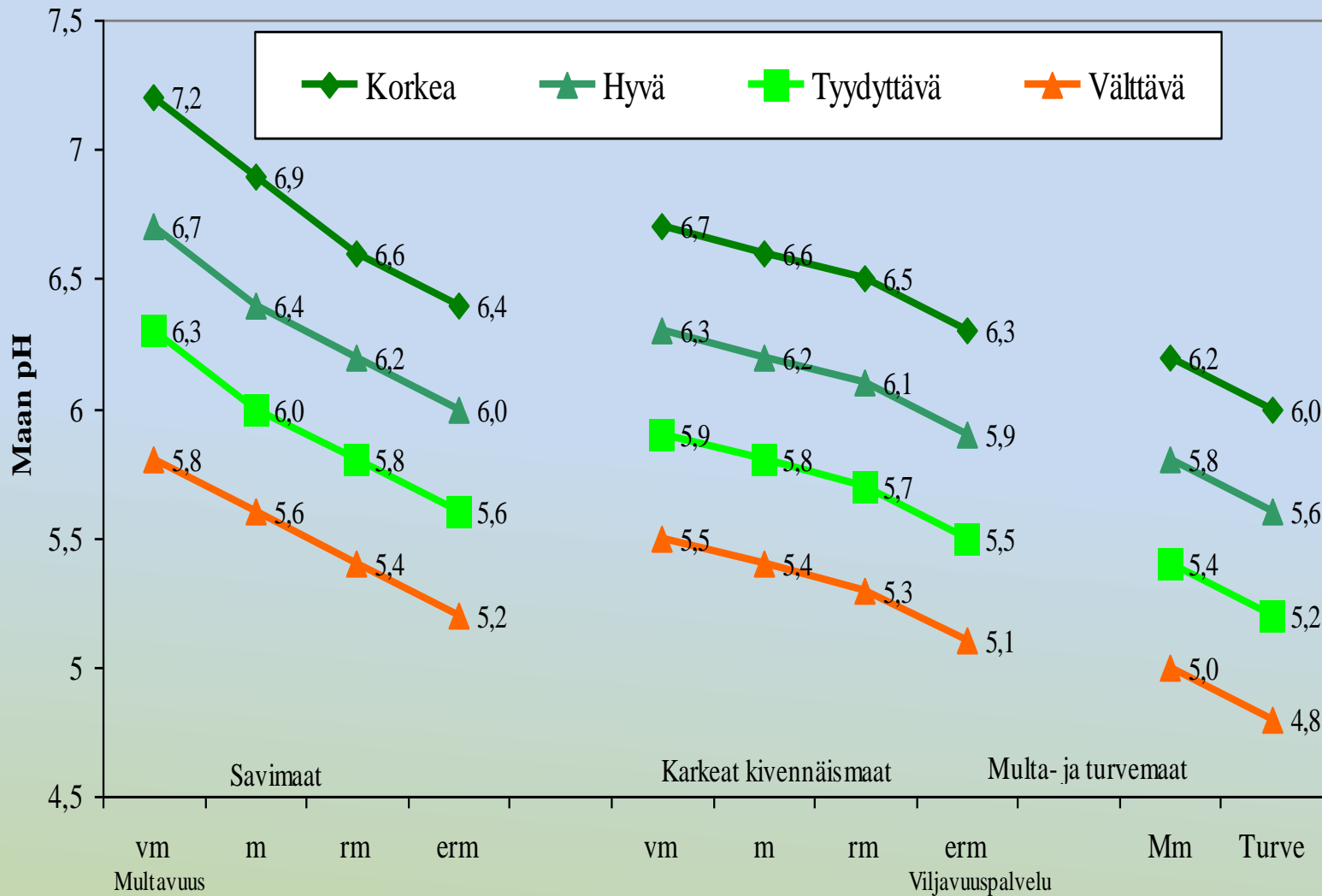
Maan kasvukunto ja Mangaani

Lannoituksen vaikutus maan pH:hon

Maan multavuuden vaikutus pH:n tulkintaan

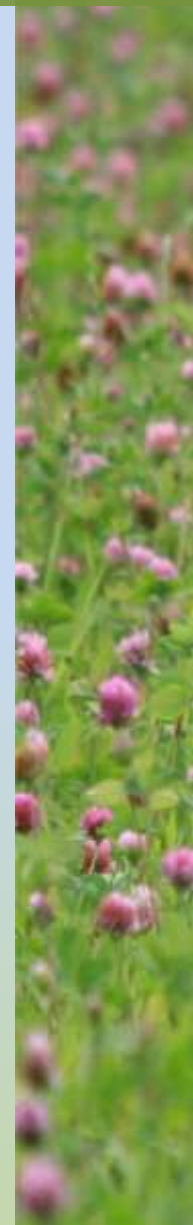

=> Luomussa maan pH saa/pitää olla 1-2-multavuusluokkaa tavanomaista alempi

Kasvukunnon merkitys

- Pelto tuottaa sadon
- Hyväkuntoinen pelto tuottaa hyvän sadon
  - -pienillä panoksilla
  - -suuri omavaraisuus
- Navetassa sato jalostetaan eteenpäin
- => Maan kasvukunto on tilan varsinainen tuotantolaitos
- => Hoidetaanko maan kasvukuntoa sille kuuluvalla painoarvolla?

Maan kasvukunto

SÄÄ

Lämpö

Valo

Sade

Tieto
Taito
Motivaatio
Töiden ajoitus

V
I
L
J
E
L
I
J
Ä

Biologiset tekijät
- juuret
- juurieritteet
- pieneliöt
- eloperäinen aine

Fysikaaliset tekijät
- maalaji
- rakenne
- muruisuus
- ilmavuus
- vesitalous

Kemialliset tekijät
- happamuus
- ravinteet
- ravinteiden varastointikyky
- suolapitoisuus

V
I
L
J
E
L
Y
T
E
K
N
I
I
K
K
A

Kasvinvuorotus
Muokkaus
Lannoitus
▪ lanta
▪ komposti
▪ viherlannoitus
▪ kivijauheet
Kasvinsuojelu

Maan kivennäisaineksen
- mineraalikoostumus
- rapautumisherkkyys

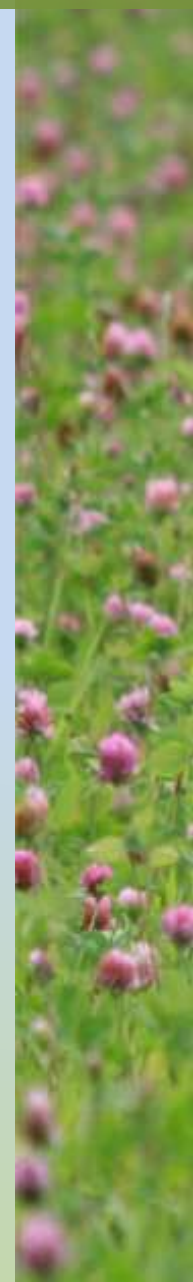
Suo

Turve

Lähde: Rajala 2006
© HY/Mikkeli,
Rajala/TK/LH 2010

Maan rakenteen hoidon haasteita

Nautakarjatilalla:

- Rehunkorjuu maan ollessa kosteaa
  - (Liete)lannan levitys liian kostealle maalle
  - Kevätkylvöt
  - Laiduntaminen märkään aikaan
  - Yksikkökoon kasvu -> akselipainojen kasvu
  - Urakoitsijoiden käyttö?
  - Syysmuokkaus/kyntö maan ollessa kosteaa
- => Töiden oikea-aikainen suorittaminen maan rakenteen kannalta**

Maan viljavuus - ydinasioita

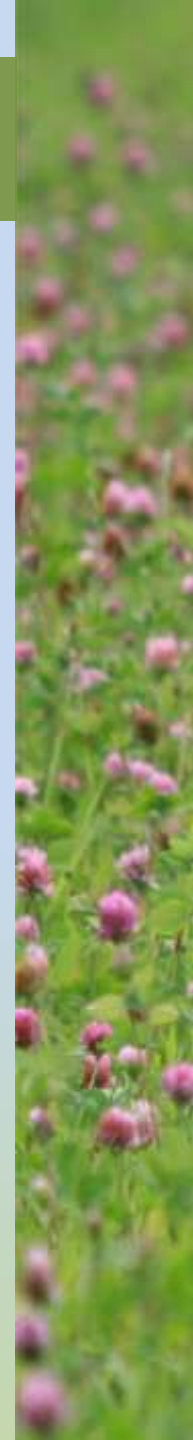
- Fysikaaliset viljavuustekijät
  - vesitalous
  - rakenne
- Biologiset viljavuustekijät
  - Juuret
  - Pieneliöt
  - Multavuus
- Kemialliset viljavuustekijät
  - ravinteiden varastointikyky
  - ravinnereservit
- Viljavuustekijöiden vuorovaikutus!

Maan kasvukunnon merkitys

Fysikaaliselta ja biologiselta viljavuudeltaan hyvässä maassa:

- Saadaan runsas sato vähäisellä lannoituksella
- Alhaisemmat vaihtuvien ravinteiden pitoisuudet riittävät hyvään satoon
- Kannattavan viljelyn edellytys
- Ympäristön kannalta etu
  - Vähentää ravinteiden hävikkejä ja eroosiota
- Kestävän maatalouden perusta

Kiitos!

Jukka Rajala

Helsingin yliopisto,

Ruralia-instituutti,

Mikkeli

p. 044 303 2210

jukka.rajala@helsinki.fi

www.helsinki.fi/ruralia

www.luomu.fi/tietoverkko

Kuva: Jukka Rajala

Lisätietoja

- LuomuTIETOverkko-hanke

- www.luomu.fi

> Tietoverkko > Materiaalit

- Suora linkki esityksiin

www.luomu.fi/tietoverkko/maan-kasvukunnon-vaikutus-kasvuun-ja-ravinteiden-ottoon-maitotilan-nurmiviljelyssa

www.luomu.fi/tietoverkko/maan-kasvukunnon-arviointi-tilalla/

www.luomu.fi/tietoverkko/maan-tarkastelu-paljastaa-kasvukunnon/